

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500891 Infermeria	OB	2	1

Professor de contacte

Nom: Paola Galbany Estragues

Correu electrònic: Paola.Galbany@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

Aquest curs 16/17 s'impartirà 6 hores de Pràctiques de Laboratori en anglès

Equip docent

Miguel Jiménez Pera

Xènia Sist Viaplana

María Isabel Bonilla Carrasco

Nina Granel Gimenez

David Téllez Velasco

Prerequisits

No hi ha prerequisits específics per cursar l'assignatura de Bases Metodològiques de la Infermeria. Tot i així es recomana estar matriculat al Practicum I del segon curs del grau en infermeria, i haver realitzat les assignatures: Evolució de les cures i pensament infermer i l'assignatura de Bases ètiques, gestió i qualitat dels serveis infermers per aprofundir en els coneixements adquirits durant el primer curs del grau.

Objectius

Contextualització:

L'assignatura de Bases Metodològiques de la Infermeria té 6 crèdits ECTS i està considerada com a obligatòria dins les directrius generals de Bases de la Infermeria del pla d'estudis de la Universitat Autònoma de Barcelona per a l'obtenció del títol de Grau en infermeria.

L'evolució de les cures infermeres en un context en transformació influenciat per múltiples variables com per exemple els avenços en la tecnologia, els fenòmens migratoris, l'envelliment de la població etc. dona lloc a que la formació dels futurs professionals estigui centrada en l'adquisició de sòlids coneixements teòrics científics i tècnics, fil.losòfics i d'organització, per tal de poder donar una resposta eficaç i adequada en la pràctica clínica centrada en la qualitat de les cures i l'atenció personalitzada.

Partint d'aquest fet i tenint en compte que el concepte clau de la Infermeria es centra en les premisses de persona, entorn, salut i malaltia, els **objectius formatius** de l'assignatura són els següents:

- Conèixer i saber aplicar, des de la teoria, el procés d'atenció d'infermeria per tal d'utilitzar-ho posteriorment en la pràctica clínica.
- Adquirir les habilitats del pensament crític necessaris per actuar en la professió de manera segura i efectiva.
- Atendre, de manera simulada, a les persones segons les seves necessitats tot aplicant els coneixements adquirits.

Competències

- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Aplicar els fonaments i els principis teòrics i metodològics de la infermeria.
- Buscar, avaluar, organitzar i mantenir sistemes d'informació.
- Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua
- Dissenyar sistemes de cures dirigits a persones, famílies o grups, avaluar-ne l'impacte i establir-hi les modificacions oportunes.
- Establir mecanismes d'avaluació, considerant els aspectes científics i tècnics i els de qualitat.
- Establir una comunicació eficaç amb pacients, família, grups socials i companys, i fomentar l'educació per a la salut.
- Expressar-se de manera fluida, coherent i adequada a les normes establertes, tant oralment com per escrit.
- Fomentar estils de vida saludables, l'autocura, donant suport al manteniment de conductes preventives i terapèutiques.
- Oferir una atenció sanitària tècnica i professional adequada a les necessitats de salut de les persones ateses, d'acord amb l'estat de desenvolupament dels coneixements científics de cada moment i amb els nivells de qualitat i seguretat que s'estableixen a les normes legals i deontològiques aplicables.
- Promoure i respectar el dret de participació, informació, autonomia i el consentiment informat, en la presa de decisions de les persones ateses, d'acord amb la manera com viuen el seu procés de salut-malaltia.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
2. Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
3. Argumentar amb evidències científiques la selecció de les cures infermeres més idònies per a una atenció professional adequada a les necessitats de salut de les persones.
4. Buscar, avaluar, organitzar i mantenir sistemes d'informació.
5. Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball.
6. Descriure els processos per promoure la participació i l'autonomia del pacient en la presa de decisions en el seu procés de salut i malaltia.
7. Descriure els sistemes d'avaluació més adequats per als programes dissenyats.
8. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
9. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
10. Dissenyar i modificar plans de cures segons les necessitats de les persones, les famílies o els grups.
11. Expressar-se de manera fluida, coherent i adequada a les normes establertes, tant oralment com per escrit.
12. Identificar els elements històrics, conceptuals i metodològics rellevants que defineixen el conjunt de la disciplina infermera.

13. Indicar estils de vida saludables i conductes preventives i terapèutiques.
14. Planificar activitats específiques per fomentar i mantenir la salut i prevenir la malaltia.
15. Planificar i dur a terme les cures infermeres necessàries individualitzades en cada cas.
16. Resoldre problemes d'infermeria i problemes de col·laboració, utilitzant la història clínica, els diagnòstics infermers i els criteris de resultat que es vol aconseguir (segons el paradigma escollit).
17. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
18. Revisar i avaluar periòdicament les situacions de salut i les intervencions d'infermeria dutes a terme.
19. Utilitzar estratègies i habilitats que permetin la comunicació efectiva amb pacients, famílies i grups socials.
20. Valorar l'estat de la salut de l'individu, la família i la comunitat, i identificar els problemes i els factors interns i externs que n'afecten la salut.

Continguts

Els continguts d'aquesta assignatura estan dividits en dos apartats: Continguts que es treballaran durant el curs en seminaris i classes teòriques i continguts específics de pràctiques de laboratori (PLAB) on es treballaran situacions simulades. Durant les PLAB l'estudiant aprendrà a donar atenció bàsica a les persones segons les seves necessitats.

Continguts que es treballaran en els seminaris i en les classes teòriques:

El Procés d'Atenció d'Infermeria (PAI)

- Què és el PAI i quines son les seves fases.
- Beneficis de la seva praxis.
- Què és el pensament crític i com arribar a pensar críticament.
- Què és un model conceptual i quines avantatges té treballar amb un model.

*** Model conceptual de Virginia Henderson.**

Revisió del concepte de necessitat.

Causas que poden alterar les necessitats.

Revisió dels conceptes de dependència/independència.

Finalitat de les cures infermeres.

El rol autònom de la infermera.

Fases del Procés d'Atenció d'Infermeria (PAI)

Etape de valoració

- Què és i en què consisteix la valoració.
- Recollida de dades.
 - Finalitat de la recollida de dades.
 - Revisió dels aspectes ètics a tenir en compte en la recollida de les dades.
 - Fonts d'informació disponibles.
 - Tipus de dades.

- Llocs i temps per a recollir les dades.
- Validació i organització de les dades. Qualitat de les dades recollides.
- Identificació de les primeres impressions. Identificar criteris de normalitat/anormalitat.
- Informe i registre de dades.

Etape de Diagnòstic.

- Què és i en què consisteix el diagnòstic infermer.
- Diferència entre diagnòstic infermer i diagnòstic mèdic.
- Aplicació del pensament crític i interpretació de les dades per formular el diagnòstic infermer.
- Formulació del diagnòstic infermer.
 - El llenguatge de la taxonomia de l'Associació Nord-americana de Diagnòstics Infermers (NANDA).
 - El procés de formular un diagnòstic infermer.
 - Identificació del problema de salut real o potencial.
 - Diferència entre diagnòstic d'infermeria i problema interdependent.
- La importància de la revisió de les guies clíniques, protocols i altres procediments vinculats a la situació del pacient.
 - La participació de la persona cuidada i/o família en el procés de diagnòstic.

Etape de Planificació.

- Què és i en què consisteix la Planificació.
- Establir prioritats i determinar els objectius.
 - Característiques dels objectius.
- Les intervencions: tipus i característiques
- Les diferències entre un objectiu de cures i una intervenció infermera.
- Redacció de la planificació i avaluació del pla.
 - Els diferents tipus de plans de cures.
- La participació de la persona cuidada i/o família en l'elaboració del pla.

Etape d'Execució.

- L'execució de les cures infermeres.
- La delegació de les tasques infermeres.
- La documentació necessària.
- La importància de l'observació.
- Característiques dels registres d'infermeria.

- La importància de la informació transmesa verbalment.
- La importància de la infermera com a educadora de la salut.

Etapa d'Avaluació.

- Què és i quina finalitat té el procés d'avaluació.
- Avaluació de la qualitat de les cures infermeres.
- Com avaluar els criteris de resultats i les intervencions infermeres.
- Avaluació continua del procés d'atenció d'infermeria fins la resolució.

Continguts que es treballaran en les Pràctiques de laboratori : (PLAB).

Sessió 1 PLAB_BMI.

- Concepte d'asèpsia i esterilitat.
- Rentat higiènic i antisèpsia de mans.
- Vestir-se per fer un procediment que requereix esterilitat: calçar-se els guants, la mascareta i la bata.
- Saber preparar un camp estèril: Delimitar un camp estèril sobre una zona corporal i sobre una superfície no corporal. Cura de la ferida quirúrgica neta.

Sessió 2 PLAB_BMI.

- Confecció del llit hospitalari: tancat, ocupat i postoperatori.
- La higiene personal del pacient: total i parcial.
 - Desplaçaments laterals i longitudinals dels malalts per tal de poder fer la higiene i l'acomodació.
 - Col·locar i retirar el bolquer, posar orinal i/o ampolla d'orina.
 - Canvi de pijama o camisa de dormir.

Sessió 3 PLAB_BMI.

Mobilitat part I:

- Mecànica corporal vers els professionals d'infermeria.
- Mecànica corporal orientada vers els malalts- Principis de mobilització:
 - Col·locar al malalt en les diferents posicions.
 - Prevenció de nafres: valorar factors de risc, escales
 - Transferències.

Sessió 4 PLAB_BMI.

Mobilitat part II.

- Aprendre a utilitzar ajudes tècniques (grua).

- Mobilitzacions passives.
- Recordatori:
 - Mesura de les constants vitals:
 - Freqüència cardíaca, pressió arterial, freqüència respiratòria i temperatura corporal.
 - L'estudiant haurà de revisar conceptes sobre l'alimentació del pacient treballats en el primer curs del Grau en Infermeria.

Metodologia

1. Activitats Dirigides.

* **Seminaris:** Tenen la finalitat de treballar plans d'atenció d'infermeria. L'estudiant ha d'aprendre a realitzar un pla de cures a partir de la teoria donada a classe i de la bibliografia recomanada. Els plans de cures seran específics de l'àmbit hospitalari i de l'atenció primària de salut. Els estudiants es dividiran en 4 grups (20-25 estudiants per grup) ; els grups seran definits pel professor coordinador a principi de curs i s'informarà als estudiants a través del Campus Virtual/Moodle de l'assignatura. Cada seminari té una durada de 4h, distribuïts segons el calendari acadèmic del segon curs del grau en infermeria 2016-2017.

- L'assistència als seminaris és obligatòria. La no assistència repercutirà negativament en la nota.

* **Teoria:** Té la finalitat de proporcionar al student els coneixements necessaris per tal de dur a terme el pla d'atenció d'infermeria. Aquests coneixements són la continuació de la teoria donada a l'assignatura de primer curs en infermeria "Evolució de les cures i el pensament en infermeria", en el seu apartat de Teories i models. La teoria es farà en grup gran, distribuïts segons el calendari acadèmic de segon curs del grau en infermeria 2016-2017. L'estudiant ha d'assistir al menys al 70% de les hores teòriques (si no assisteix a aquest mínim perdrà 0,5 punts de la nota final de l'assignatura).

- Les classes expositives es faran dins l'aula i el professor penjarà en el campus una guia/resum a seguir. Es recomana l'assistència a totes les classes teòriques per tal d'adquirir els coneixements necessaris per poder treballar de manera adequada els plans d'atenció d'infermeria i superar la prova escrita.

* **Pràctiques de laboratori (PLAB):** Tenen la finalitat que l'estudiant adquireixi habilitats clíniques mitjançant la simulació de tècniques i procediments bàsics abans de la pràctica clínica infermera (que comença amb el Practicum I). Es realitzaran grups reduïts d'estudiants distribuïts segons el calendari acadèmic del curs 2016-2017. Els grups seran determinats pels professors de l'assignatura durant el curs; el professor informarà als estudiants dels llistats assignats a través del Campus Virtual /Moodle de l'assignatura. En cas de dubtes, els estudiants hauran de contactar via email amb els seus professors assignats al PLAB.

- Les pràctiques de laboratori s'impartiran en un 50% en anglès i l'altre 50% en català.

- Al finalitzar les pràctiques l'estudiant farà una prova escrita de raonament.

-L'assistència a les PLAB és obligatòria.

2. Altres.

* **Tutories individualitzades.**

Es podran concretar tutories específiques contactant prèviament per e-mail amb el professor/a.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
PRÀCTIQUES DE LABORATORI (PLAB)	12	0,48	1, 3, 5, 9, 11, 13, 15, 17
SEMINARIS ESPECIALITZATS (SESP)	20	0,8	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20
TEORIA (TE)	20,5	0,82	1, 4, 9, 11, 12, 13, 15, 20
Tipus: Autònomes			
ELABORACIÓ DE TREBALLS/ ESTUDI PERSONAL/ LECTURA D'ARTICLES / INFORMES D'INTERÈS	90	3,6	1, 2, 4, 8

Avaluació

Sistema d'avaluació:

En aquesta assignatura l'avaluació és continuada, és a dir, que s'utilitzen diferents proves d'avaluació al llarg del curs. S'expliquen a continuació:

Avaluació dels Seminaris sobre Plans d'Atenció en Infermeria (45%) : S'organitza en 2 mòduls, cada un dels quals té assignat un pes específic en la qualificació final.

- **Mòdul de seminaris:** Durant 5 seminaris es treballaran 2 plans d'atenció d'infermeria (PAI) en grups de 4-5 estudiants aproximadament. El dia 3 i 5 dels seminaris, els estudiants presentaran oralment (amb ppt) els treballs realitzats durant les classes. En la sessió del dia 3 (primera presentació), es presentarà el primer PAI on es defensarà oralment només el desenvolupament de les tres primeres etapes: valoració, diagnòstic i planificació. No obstant, el PAI s'ha de fer complert. En la segona presentació, el dia 5 de seminari, es defensarà oralment el segon PAI i només es presentarà oralment el desenvolupament de les etapes de diagnòstic, planificació, execució i avaluació. Els estudiants entregaran al professor de seminari via email els dos PAI treballats al llarg del curs com a molt tard el primer divendres (fins a les 24h, registrar via email) de la primera setmana lectiva del mes de Gener de 2017. Els treballs entregats fora de plaç puntuaran amb un zero en aquest apartat.

Mitjançant un instrument d'avaluació, prèviament dissenyat, els estudiants seran avaluats dels seus treballs de la següent manera:

- 1) Primer PAI entregat al professor: tindrà un pes del 20% en la nota final de l'assignatura.
- 2) Segon PAI entregat al professor: tindrà un pes del 25% en la nota final de l'assignatura.

La nota final dels treballs d' aquest modul de seminaris equivaldrà al 45% de la nota final de l'assignatura.

IMPORTANT:

* L'assistència als seminaris és obligatòria. Si un estudiant falta als seminaris serà penalitzat amb una reducció de 0,25 punts, per dia d'absència als seminaris 1,2,4 i se li restaran 0, 5 punts si fatla als seminaris 3 i 5 que són els de presentació. Aquesta penalització es restarà de la nota final de l'assignatura.

* Si un estudiant falta a 3 seminaris o més, serà exclòs dels treballs en grup i se li computarà un zero (0) en el 45% de les notes que corresponen als seminaris.

* Per poder fer la mitjana amb la nota de la prova escrita caldrà treure una nota mínima de 5 en els apartats 1 i 2 d'aquet mòdul de seminaris (entregues de treballs).

Avaluació de les Pràctiques de laboratori (PLAB) (5%):

- Les situacions simulades es realitzaran a l'Unitat Docent de la Vall d'Hebron; l'assistència a les 4 sessions, repartides en 2 dies, és obligatòria. L'assistència a les PLAB és necessària per poder realitzar posteriorment les pràctiques assistencials que s'inicien amb el Pràcticum I. Les PLAB seran avaluades amb una prova escrita de raonament que es realitzarà el últim dia de classe de PLAB i tindrà un pes del 5% de la nota final de l'assignatura.

Avaluació de la Prova escrita (50%):

La prova escrita constarà de preguntes obertes de resposta curta i/o preguntes tipus test sobre els coneixements teòrics adquirits al llarg de l'assignatura. Caldrà treure una nota mínima de 5 per fer la mitjana ponderada.

Criteris d'avaluació:

PER APROVAR L'ASSIGNATURA caldrà una nota mínima de 5 en l'expedient. Per poder ser avaluat de manera continuada, l'estudiant s'ha de presentar a tots els criteris següents:

- Haver assistit com a mínim a 3 sessions dels seminaris
- Haver entregat al professor els treballs dels seminaris (1 i 2) dintre del plaç establert.
- Haver realitzat la prova escrita anomenada "parcial BMI" que es realitza abans d'iniciar els seminaris BMI.
- Haver tret com a mínim un 5 en la prova escrita i com a mínim un 5 en cadascun dels treballs de PAI dels seminaris entregats al professor. Si no s'assolixen aquestes notes mínimes no es farà la mitja ponderada i l'estudiant haurà de realitzar la prova de síntesi.
- Haver assistit a les 4 sessions de PLABs (es duen a terme en dos dies) i haver fet la prova que equival al 5% de la nota final.

Recordatori:

- Les absències als seminaris PAI redueix la nota
- La no assistència a un mínim del 70% de les classes expositives redueix 0,5 punt la nota final de l'assignatura.
- Els estudiants que NO es presentin a la prova "parcial BMI" hauran de fer la prova final de síntesi i única.

La qualificació final de l'assignatura és la mitjana ponderada de cadascuna de les proves avaluatives. S'entendrà per "No avaluada" aquella situació en la que no s'hagi realitzat alguna de les activitats d'avaluació.

Els estudiants que no hagin superat l'assignatura per mitjà de l'avaluació continuada es podran presentar a una prova final de síntesi. **Tenen dret a la prova de síntesi:** els estudiants que no hagin superat l'avaluació continuada. La nota de la prova final de síntesi serà la definitiva en l'expedient i no es guardaran les notes anteriors.

No es realitzaran proves fora dels límits establerts en el calendari d'exàmens del Grau en Infermeria per al curs 2016-2017.

El tractament eventual de casos particulars: Es realitzarà a partir d'un comitè docent on s'avaluarà la situació particular de l'estudiant i es prendran les decisions més adients.

Obtenció de la qualificació final:

El sistema de qualificació final es alfanumèric i quedarà representat de la següent manera:

Suspens < 5

Aprobat < 7

Notable < 9

Excel·lent > 9

Revisió de treballs de PAI i revisió d'exàmens:

- **Per la revisió dels 2 treballs de PAI:** una vegada publicada la nota dels treballs, el professor del seminari establirà un dia concret per a que l'estudiant, en cas de necessitat, pugui revisar la nota. Cada professor de seminari es posarà d'acord amb el seu grup d'estudiants. No s'acceptaran sol·licituds de revisió de treballs en dates fora del límits establert.

- **Per la revisió de les proves escrites:** Una vegada publicada la nota final de la prova escrita "parcial BMI", la nota podrà ser revisada per l'estudiant en el període determinat per la "revisió d'examen". El professor coordinador de l'assignatura informará als estudiants, a través del Campus Virtual o el Moodle, de la data per revisar l'examen. No s'acceptaran sol·licituds de revisió d'examen en dates fora del límit establert. El mateix es farà per la nota de la prova escrita de PLAB. En aquest cas els estudiants si volen revisar la prova hauran de contactar via email amb el corresponent professor de les pràctiques de laboratori.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa en classe seminaris / Entrega de treballs escrits	45%	3,38	0,14	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
Avaluació escrita mitjançant proves objectives	50%	3,75	0,15	1, 2, 3, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20
Avaluació mitjançant casos pràctics i resolució de problemes	5%	0,38	0,02	1, 3, 5, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 20

Bibliografia

Seminaris i classes teòriques:

1. Alfaro R. Pensamiento crítico y juicio clínico en enfermería: un enfoque práctico para un pensamiento centrado en los resultados. 4ª ed. Barcelona: Elsevier; 2009.
2. Alfaro R. Aplicación del proceso enfermero: fomentar el cuidado en colaboración. 5ª ed. Barcelona: Masson; 2003.
3. Bulechek G, Butcher H, McCloskey J. Clasificación de intervenciones de enfermería (NIC). 5ª ed. Madrid: Elsevier; 2009
4. Johnson M, Moorhead S, Bulechek G, Butcher H, Maas M, Swanson E. Vínculos de NOC y NIC a NANDA-I y diagnósticos médicos. Soporte para el razonamiento crítico y la calidad de los cuidados. 3ª ed. Barcelona: Elsevier; 2012.
5. Luis MT, Fernández C, Navarro MV, De la teoría a la práctica: el pensamiento de Virginia Henderson en el siglo XXI. 2ª ed. Barcelona: Masson; 2005.
6. Luis MT. Los diagnósticos enfermeros: revisión crítica y guía práctica. 2ª ed. Barcelona: Elsevier-Masson; 2013.
7. Luis MT. Enfermería Clínica. Cuidados enfermeros a las personas con trastornos de Salud. Barcelona: Wolters Kluwer, 2015.

8. Marriner-Tomey A, Raile M. Modelos y Teorías en enfermería. 6ª ed, Madrid: Elsevier; 2007.
9. Moorhead S, Johnson M, Maas M. Clasificación de resultados de enfermería (NOC). 4ª ed. Madrid: Elsevier; 2009.
10. Nanda Internacional. Diagnósticos enfermeros. Definiciones y clasificación 2015-2017. Madrid:Elsevier; 2015.
11. Rifà R, Olivé C, Lamoglia M. Lenguaje NIC para el aprendizaje teórico-práctico en enfermería. Barcelona: Elsevier; 2012.
12. Tellez S, García M. Modelos de cuidados en enfermería NANDA, NIC y NOC. México DF: Mc Graw-Hill Interamericana; 2012.

Pràctiques de Laboratori (PLAB):

1. Abric M, Dotte P. Gestos y activación para las personas mayores: ergomotricidad y atención gerontológica. Barcelona:Masson; 2003.
2. Alonso D, Aradilla A, Falcó A, et al. Manual de tècniques i procediments d'infermeria I i II. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona; 2005.
3. Domínguez A (dir.). Antisèptics i desinfectants. 2ª edició. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Salut Pública; 2006. [Consultat el 28 de maig de 2012] Disponible a www.seguretatpacient.org/cms/fileadmin/docuemnts/antiseptics.pdf
4. Dotte P. Método de movilización de los enfermos:ergomotricidad en el ámbito asistencial. Barcelona:Elsevier; 2010.
5. Dotte P. Método de manutención manual de los enfermeros. Ergomotricidad en el ámbito sanitario. Generalidades y educación gestual específica. 5ª edición. Barcelona: Elsevier, Masson; 2001.
6. Fuentes C, Ballester, D (coord.). Manual de tècniques i procediments d'infermeria. Girona: Documenta Universitària; 2010.
7. Precaucions d'aïllament per evitar la transmissió d'agents infecciosos als centres sanitaris. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut; 2009 [Consultat el 19 de juliol de 2010] Disponible a <http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2100/spveprev2.pdf>
8. Prevenció de les exposicions accidentals a sang i material biològic. [Monogràfic a Internet] Barcelona:Generalitat de Catalunya.Departament de Sanitat i Seguretat Social; 2002 [Consulta el 24 de juny de 2013] Disponible a coec.cat/_pdf/expbio.pdf

Altres recursos:

Pàgina web d'interès:

1. CDC, Center for Disease Control and Prevention. Hand Hygiene in Healthcare setting. Atlanta: cdc.gov [actualitzat en 2013; accés el 24 de juny de 2013] Disponible a [Http:// www.cdc.gov/handhygiene](http://www.cdc.gov/handhygiene)
2. Direcció General de Salut Pública. Programa de vigilància de les infeccions nosocomials als hospitals de Catalunya (programa VINCAt). Informe 2014 [accés el 28 de Juny 2016]. Disponible a [Http://vincat.gencat.cat](http://vincat.gencat.cat)
3. NANDA International, incc [sede web]. Kaukauna: Nanda.org [actualitzada en 2013; accés el 24 de juny de 2013]. Disponible a www.nanda.org
4. OMS. The first Global Patient Safety Challenge. Clean care is safer care. Suïssa: Who.int [actualitzat en 2013; accés el 24 de juny de 2013] Disponible a [Http://www.who.int/gpsc/en](http://www.who.int/gpsc/en)